

Posvojnost u romanima Nedjeljka Fabrija

Malivuk, Tamara

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:421461>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-18**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Diplomski studij hrvatskog jezika i književnosti i filozofije

Tamara Malivuk

Posvojnost u romanima Nedjeljka Fabrija

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Vlasta Rišner

Osijek, 2023.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Diplomski dvopredmetni studij hrvatskog jezika i književnosti i filozofije

Tamara Malivuk

Posvojnost u romanima Nedjeljka Fabrija

Diplomski rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, polje filologije, grana kroatistike

Mentorica: prof. dr. sc. Vlasta Rišner

Osijek, 2023.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku 6. rujna 2023.

Tamara Malivuk, 0122227514

Sažetak

Cilj je ovoga rada prikazati i analizirati načine izricanja posvojnosti u romanima hrvatskog postmodernističkog autora Nedjeljka Fabrija i tako pokazati kako jezična kategorija posvojnosti može imati stilističku razinu. Romani koji su se koristili za analizu su *Vježbanje života* i *Berenikina kosa*. Fabrijevi načini izricanja posvojnosti besprijedložnim genitivom, besprijedložnim dativom, prijedložnim izrazima *od* + genitiv i *kod* + genitiv opisani su kao posebnost jezika. Također se opisuje posebnost izricanja otuđive posvojnosti prijedložnim izrazom *u* + genitiv te autorovo izricanje posvojnih odnosa kvalitativnim instrumentalom i relacijskim glagolima *imati* i *pripadati*. Svaki od navedenih načina je popraćen iscrpnim opisima i jezičnim savjetima iz hrvatskih gramatika, hrvatskih jezičnih savjetnika i ostale jezikoslovne literature.

Ključne riječi: posvojnost, Nedjeljko Fabrio, prijedložni izrazi, besprijedložni genitiv, besprijedložni dativ, kvalitativni instrumental, glagoli *imati* i *pripadati*

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Pojam posvojnosti	3
2.1. Posvojnost u općem jeziku	5
2.2. Jezikoslovno određenje posvojnosti	5
3. Otuđiva i neotuđiva posvojnost u hrvatskom jeziku	8
4. Atributna i predikatna posvojnost u hrvatskome jeziku.....	12
5. Izricanje posvojnosti u romanima Nedjeljka Fabrija	16
5.1. Besprijedložni genitiv.....	16
5.2. Besprijedložni dativ	20
5.3. Izricanje posvojnosti prijedložnim izrazom <i>od</i> + genitiv	22
5.4. Izricanje posvojnosti prijedložnim izrazima <i>u</i> + genitiv i <i>kod</i> + genitiv	25
5.5. Izricanje posvojnosti kvalitativnim instrumentalom	29
5.6. Izricanje posvojnosti glagolima <i>imati</i> i <i>pripadati</i>	31
6. Zaključak.....	34
7. Popis literature.....	35

1. Uvod

Predmetom je ovoga rada posvojnost u hrvatskom jeziku i načini njezina izricanja u romanima *Vježbanje života* i *Berenikina kosa* hrvatskog postmodernističkog autora Nedjeljka Fabrija. Romani Nedjeljka Fabrija obiluju različitim jezičnim osobitostima, a jedna od njih su i načini izricanja posvojnih odnosa. Fabrio, osim uobičajenih, koristi i posvojne izraze za koje bi se moglo reći da su snažno stilski obilježeni te su nepreporučljivi od strane hrvatske jezikoslovne norme. Svrha je ovog rada detaljnije istražiti i opisati posvojnost u romanima Nedjeljka Fabrija, kao i posvojnost općenito i njezin status u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi. Većina se jezikoslovaca slaže da je posvojnost univerzalna, nadjezična kategorija koja se, shvaćena kao lingvistička konstrukcija, najčešće definira kao semantički odnos dvaju imenskih izraza od kojih jedan pripada drugomu ili je njegov dio. Te je imenske izraze uobičajeno zvati posjedovatelj (lat. *possessum*) i posjedovanik (lat. *possessor*).

Rad je podijeljen na 6 poglavlja. Nakon *Uvoda* slijedi poglavlje *Pojam posvojnosti* u kojemu je pojam posvojnosti detaljno opisan, kao i njegova uloga u općem jeziku te određenje kategorije posvojnosti u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi. U poglavlju koje nosi naziv *Otuđiva i neotuđiva posvojnost u hrvatskom jeziku* opisani su odnosi između posjedovatelja i posjedovanika koji imaju uporište u semantičkim obilježjima. Većina se jezikoslovaca slaže da je neotuđiva posvojnost ona koja se ne može odvojiti od posjedovatelja, dok s otuđivom posvojnosti to nije slučaj. Sljedeće poglavlje nosi naziv *Atributna i predikatna posvojnost u hrvatskom jeziku*, a u njemu su navedeni i opisani načini izricanja posvojnosti u hrvatskom jeziku, a to su atributna i predikatna posvojnost, kao i načini njihovog izražavanja raznim morfosintaktičkim sredstvima. Valja naglasiti da se kao jedan od tri načina izricanja posvojnosti u hrvatskom jeziku u jezikoslovnoj literaturi spominje i vanjska posvojnost, ali u ovom radu o njoj neće biti riječi jer su češće podjele samo na atributnu i predikatnu. Poglavlje *Izricanje posvojnosti u romanima Nedjeljka Fabrija* posvećeno je prikazu autorova izricanja posvojnih odnosa u romanima *Vježbanje života* i *Berenikina kosa*, a to su besprijedložni genitiv, besprijedložni dativ, prijedložni padežni izrazi *od* + genitiv i *u* + genitiv, kvalitativni instrumental te izrazi s glagolima *imati* i *pripadati*. Svaki je od načina detaljno opisan pomoću hrvatskih gramatika, jezičnih savjetnika i ostale jezikoslovne literature. Navedeni su i savjeti o njihovoj normativnoj uporabi kojih se Fabrio često ne pridržava. Sredstva za izricanje posvojnosti u njegovima romanima postaju obilježja njegova književnoumjetničkog stila. U

Zaključku su iznesene temeljne spoznaje do kojih se došlo u radu, a u posljednjem poglavlju *Popis literature* dan je popis literarnih jedinica upotrijebljenih pri izradi rada.

2. Pojam posvojnosti

Pojam posvojnosti unutar različitih teorijsko-metodoloških smjerova moguće je odrediti konceptualno, funkcionalno i formalno. O izricanju posvojnosti pisano je od početaka gramatika, budući da ju jednako poznaju svi narodi, što se očituje u jezicima (Rišner, Heraković 2014: 18). Branko Kuna (2012: 16) navodi kako je posvojnost još od razdoblja antike predmetom filozofskih, teoloških, psiholoških, društvenih, političkih te jezikoslovnih rasprava, a navedeno objašnjava ovako: „To je stoga što je imanje, posjedovanje sastavni dio čovjekova iskustva, odnosno postojanja, ono podrazumijeva dvoje: nešto konkretno, a to je predmet koji se ima, ali i apstraktno – svijest o posjedovanju“. Kuna (2012: 16) također ističe kako predmet posjedovanja ne mora nužno biti materijalan, budući da ljudi osvješčuju i posjedovanje nevidljivog i neopipljivog što može biti samo osjetilno ili spoznajno, npr. misli, želje, osjećaje. Lana Hudeček u knjizi *Izricanje posvojnosti u hrvatskome jeziku do prve polovice 19. stoljeća* (2006: 10) ističe kako je posvojnost „univerzalna, nadjezična pojmovna kategorija“, kao i „jedna od temeljnih pojmovnih kategorija, tj. općih pojmova koji uobličuju ljudsko iskustvo i u kojima se odražavaju osnovni zakoni mišljenja“. S obzirom na to da kao pojmovna kategorija odražava realne odnose i svojstva, u jeziku se interpretira pomoću jezičnih sredstava (Hudeček 2006: 10). S obzirom da se u ovom radu na kategoriju posvojnosti gleda ponajviše iz lingvističke perspektive, valja naglasiti što je ono što u toj kategoriji privlači jezikoslovce. Prema Kuni (2012: 16-17), radi se o tome da se u spoznaji imanja (posjedovanja) uvijek polazi od premise koja uključuje subjekt i objekt („Ja (S) imam nešto (O)“) te se čak može reći kako vlasništvo nad objektom određuje subjekt, odnosno utemeljuje subjektov identitet s obzirom na ono što posjeduje (karakteristike, ime, znanja, predmete i slično). Pri opisu posvojnosti, Kuna se dotiče Langackera i Lyonsa. Langacker smatra da su u jezik utisnuti tragovi glavnih mentalnih fenomena (1993, prema Kuna 2012: 17) te znanje o svijetu biva mogućim zbog suodnosa postojanja i označavanja – riječ označuje stvar prema njezinu načinu postojanja (Lyons 1968, prema Kuna 2012: 18). Kategorija posvojnosti, dakle, promatra se kao „zasebna vrsta mentalne tvorevine koja odražava stvarne veze među pojavnostima svijeta koji nas okružuje te fiksira dinamiku sfere subjekta (posjednika) s različitih motrišta: pripadanje, posjedovanje, uključenost objekta (posjedovanog) u sferu subjekta, stupanj apstraktnosti te dinamiku posvojnih odnosa“ (Milovanova 2007: prema Kuna 2012: 20). S obzirom na dosad navedeno, može se zaključiti

kako se jezična sredstva za izražavanje posvojnog značenja dovode u blisku vezu s čovjekom i njegovom materijalnom i duhovnom djelatnošću i znanjem.

2.1. Posvojnost u općem jeziku

Kada je riječ o posvojnosti u općem jeziku, Kuna (2012: 16) navodi da je ona intuitivno jasna, ali lingvistički najteže određiva kategorija te da u suvremenoj uporabi dolazi samo kao gramatički naziv. Riječ *posvojnost* pripada isključivo znanstvenom nazivlju, dok u općem jeziku nema svoju ulogu (Kuna 2012: 14). Tako se termin *posvojnost* kao natuknica ne bilježi u suvremenim opisnim rječnicima hrvatskog jezika, što se potvrđuje npr. *Velikim rječnikom hrvatskoga jezika* Vladimira Anića (2006). Anić riječ *posvojnost* ne navodi kao imenicu, samo pridjev *posvojan* te ga objašnjava kao „koji posvaja, čini svojim, posesivan“ ili „koji kazuje pripadanje komu ili čemu“ (2006: 1119). U rječnicima većinom nisu navedene niti izvedenice poput *posvojiti*, *svojina*, iako se navedeni srodni izrazi upotrebljavaju u gramatikama kako bi se odredio značenjski sadržaj posvojnih kategorija. Kategorija posvojnosti ima sljedeće bliskoznačne izraze: *posjed* i *posjedovanje*, *vlasništvo*, *svojina*, *pripadanje*, *pripadnost* i *posesivnost*, a događa se to da se *posjed(ovanje)* i *vlasništvo* često koriste kao sinonimni izrazi. U svakodnevnoj jezičnoj upotrebi značenje posvojnosti manje ili više izjednačeno je s vlasništvom (Lyons, 1977: 722, prema Mićanović 2001: 173), iako Kuna (2012: 14-15) objašnjava da se *posjed(ovanje)* odnosi na odraz trenutačnog činjeničnog stanja koje ne mora podrazumijevati i (formalno) pravo na njegovo stalno raspolaganje, odnosno *vlasništvo*. Riječ *pripadnost* ili *pripadanje* prema nekim je shvaćanjima istog značenja kao posvojnost, odnosno, „zrcalna slika posvojnosti jer je u pojmovnom smislu riječ o simetriji, predmet koji se ima (posjeduje) uvijek nekomu ili nečemu mora i pripadati“ (Kuna 2012: 15).

2.2. Jezikoslovno određenje posvojnosti

Kao što je navedeno, posvojnost je univerzalna, nadjezična kategorija koja se u različitim jezicima izriče različitim sredstvima. Branko Kuna, autor knjige *Predikatna i vanjska posvojnost u hrvatskom jeziku* (2012: 11), posvojnost označava kao jednu od univerzalnih jezičnih kategorija s neograničenom mogućnošću semantičkog i gramatičkog izražavanja. Shvaćena kao lingvistička konstrukcija, posvojnost se u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi najčešće definira kao semantički odnos dvaju imenskih izraza od kojih jedan pripada drugomu ili je njegov dio. Lana Hudeček (2006: 10-11) pod pojmom *posvojnost*

podrazumijeva semantičku kategoriju „koja se ostvaruje na sintaktičkoj razini (razini skupina ili rečeničnoj), u različito strukturiranim konstrukcijama, a izriče se sredstvima koja pripadaju različitim jezičnim razinama“. Vlasta Rišner i Sanja Heraković (2014: 18) ističu kako je njezina definicija „vrlo precizna i dovoljno apstraktna da obuhvati sve pojmove važne za razumijevanje izricanja posvojnosti.“ Krešimir Mićanović u članku *Posvojnost* (2001: 173) navodi kako termin *posvojnost* označava odnos između subjekta posvojnosti (posjednik) i objekta posvojnosti (posjedovano) pri čemu posjedovano pripada posjedniku. U hrvatskoj je jezikoslovnoj literaturi uvriježeno da se imenski izraz koji pripada ili je dio drugoga naziva *posjedovanik*, lat. *possessum*, dok se imenski izraz koji posjeduje naziva *posjedovatelj*, lat. *possessor*. Branko Kuna i Krešimir Mićanović u svojim radovima koriste izraze *posjednik* i *posjedovano*, no Lana Hudeček objašnjava kako je značenje izraza *posjednik* u hrvatskom jeziku ograničeno, tj. kolokacijski određeno, te ona radije upotrebljava nazive *posjedovatelj* i *posjedovanik* (2006: 12). Oba su načina izražavanja podložna kritikama jer neki jezikoslovci drže da se *posvojnost* ne odnosi nužno na pojam posjedovanja te da pokriva mnogo šire značenjsko područje, kao i da pojam *posjedovatelja* i *posjednika* podrazumijeva živog posesora (Hudeček 2006: 12). Oba se sufiksima, međutim, mogu tvoriti nazivi koji označuju i živo i neživo, a prednost je naziva *posjedovatelj* u odnosu na *posjednik* u tome što je izveden od glagola *posjedovati*, a ne od imenice *posjed* (Hudeček 2006: 12).

Nadalje, osnovno pitanje na koje jezikoslovci nastoje dati odgovor jest koja su to semantička obilježja koja mora imati posjedovatelj, a koja posjedovanik da bi se odnos između njih mogao nazivati posvojnim, na što je odgovor moguće dati ako se pobliže opiše koje sve podnose obuhvaća posvojni odnos. Lana Hudeček (2006: 12) navodi kako posvojni odnos nije jednoznačan i da ga čini više pododnosa koji proizlaze iz semantičkih obilježja posjedovatelja i posjedovanog. Upitno je podrazumijeva li posvojni odnos nužno živog posjedovatelja, čak štoviše, isključivo čovjeka, ili i neživo može sudjelovati u posvojnem odnosu. Hudeček (2006: 13) o navedenom piše sljedeće: „Čovjek može imati, posjedovati, što neživo također može imati, ali u drugome značenju toga glagola, ne u onome značenju koje je tomu glagolu primarno, ono uglavnom „ima“ tako da je to što „ima“ njegov sastavni dio.“ Kategorija posvojnosti često se određuje mogućnošću preoblike posvojne skupine u predikatnu skupinu s glagolom *imati*. Ta je kategorija tako određena mogućnošću da se posvojne skupine (subjektne i objektne) promatraju kao preoblike temeljnih glagolskih ustrojstava (u kojima je upravna riječ glagol *imati*), a u kojima je posjedovatelj subjekt. No, glagol *imati* ima više značenja koja se mijenjaju promjenom njegove dopune, a ta su značenja

moćni odnosi između posjedovatelja i posjedovanika. Unatoč tomu što kategoriju posvojnosti čini niz pojedinačnih slučajeva, Silverstova (1990:20, prema Mićanović 2001: 174) navodi da se među njima mogu izdvojiti dva osnovna odnosa: odnos dijela spram cjeline i odnos vlasništva. Svi pojedinačni odnosi mogu se svesti na jedan izuzetno općenit odnos, a Silverstova (1990: 20-21, prema Mićanović 2001: 174) razlikuju tri osnovna odnosa između posjednika i posjedovanog:

- a) *X* širi svoje energetske polje na *Y*, tj. *Y* se nalazi pod utjecajem *X* (fizičkim, pravnim, moralnim);
- b) *X* se širi na *Y* fizički ili funkcionalno, tj. *Y* biva dijelom njegova postojanja (životne aktivnosti, funkcioniranja);
- c) *Y* posjeduje element posjednika (ima svojstvo koje određuje njegov odnos prema posjedniku : njegov neprijatelj, njegov prijatelj).

Prema opisu Lane Hudeček (2006: 14-15), osnovni su posvojni odnosi sljedeći:

1. vlastito posjedovanje - kad je u preobličenoj strukturi ili u predikatnome izrazu mogućeg glagol *imati* zamijeniti glagolom *posjedovati* i kad glagol *imati* u takvoj strukturi znači upravo *posjedovati*,
2. relacijska posvojnost - vrsta posvojnosti koja obuhvaća one slućajeve u kojima se glagol *imati* ne može zamijeniti glagolom *posjedovati*, slućajeve kojima se izriče kakva relacija, odnos, npr. odnos srodstva (**Ivanova majka**), odnos dijela i cjeline, tj. da što čemu pripada kao sastavni dio (**Ivanova ruka**), slućajevi u kojima je odnos između članova imenske skupine takav da nije moguća preoblika pomoću glagola *imati* bez proširivanja imenske skupine atributom ili u kojemu je transformacija s pomoću glagola *imatineuvjeriljiva*, te je običnija ona s kojim drugim predikatnim skupom (**Ivanova dobrota**; **Ivan ima dobrotu**),
3. posljedična posvojnost - posvojnost koja oznaćuje posljedicu djelovanja subjekta ili sudjelovanja subjekta u kakvu događaju, npr. **Ivanova pjesma**, **Ivanova svadba**, **Ivanovo predavanje**, **Ivanov dolazak** - u prvome i četvrtom primjeru nemoguća je preoblika pomoću glagola *imati*; **Ivan ima pjesmu**, **Ivan ima dolazak**, a u trećem je primjeru nejasno predaje li Ivan ili sluća predavanje, jer je u oba slućaja moguće **Ivan ima predavanje**.

O pojmu posvojnosti Branko Kuna govori i u članku *Između atributne i predikatne posvojnosti* (2003). U navedenom se članku istražuje odnos i podudarnost između

konvencionalnih oblika za njezino izricanje. Kuna (2003: 169) navodi da, bez obzira na različite ostvaraje posvojnosti, ona uvijek uključuje dva entiteta: posjednika i posjedovanog, jedan je drugomu uvjet i obrnuto. U mnogim jezicima ipak postoje konvencionalni oblici za njezino izricanje: ako je veza između temeljnih sastavnica toga odnosa povezana glagolom, govori se o predikatnoj posvojnosti, a ako su posjednik i posjedovano povezani gramatikaliziranim odnosom unutar imenične sintagme, govori se o atributnoj posvojnosti u kojoj posjednik uvijek ima atributnu ulogu (Kuna 2003: 169). Atributnoj i predikatnoj posvojnosti u ovom je radu posvećeno posebno poglavlje. S obzirom na određenje posvojnosti kao jezikoslovne kategorije, Kuna (2003: 158) navodi zaključke B. Heinea (2001: 312):

- a) posvojnost je međukulturalno prilično stabilan koncept; u svim do sada proučavanim jezicima postoje konvencionalizirana sredstva izricanja posvojnosti
- b) ne postoji univerzalna lingvistička struktura koja je zajednička svim posvojim ustrojstvima
- c) posvojna ustrojstva u velikoj mjeri izražavaju i druge koncepte osim posvojnih. d. Posvojni koncepti mogu biti izraženi lingvističkim oblicima koji se ne vežu uobičajeno za domenu posvojnosti
- e) ne postoji nužno jedan – jedan odnos između posvojnog oblika i značenja, niti je neobično, niti nenormalno, ali ga treba objasniti.

3. Otušdiva i neotušdiva posvojnost u hrvatskom jeziku

U hrvatskom jeziku postoje dvije vrste odnosa između posjedovatelja i posjedovanika, a to susuošudiva i neotušdiva posvojnost. Razlikovanje otušdive i neotušdive posvojnosti ima uporište u semantičkim obilježjima. Tomislav Frleta u radu naslovljenom *O otušdivosti i neotušdivosti* (2008: 161) navodi kako se službenim datumom njezina ulaska u jezikoslovnu terminologiju smatra godina 1916., jer tada L. Lévy-Bruhl objavljuje članak kojim ističe da postoje jezici koji različito izražavaju pojmove koji neotušdivo pripadaju osobi, od onih koji joj pripadaju na otušdiv način. Ono o čemu se u tom članku govorilo primjenjivo je na sve indoeuropske jezike. Branko Kuna (2012: 23) navodi kako postoje velike razlike od jezika do jezika u vezi s tim otušdivim i neotušdivim pojmovima, ali naglašava da nema jasne granice između tih dvaju značenjskih polja, također i da „razdvajanje otušdive od neotušdive posvojnosti nastaje isključivo u čovjekovoj sferi te je ona rezultat povijesnog razvoja.“ Većina jezikoslovaca se slaže kako je neotušdiva posvojnost ona u kojoj se posjedovano ne može prirodno odvojiti od posjedovatelja, a da je otušdiva posvojnost ona u kojoj se takvo odvajanje može dogoditi. Frleta (2003: 161) ističe kako većina jezika upotrebljava pojmove koje pojedino društvo smatra neotušdivim i navodi da su to npr. dijelovi tijela i rodbinski nazivi te da se takvi izrazi nazivaju „neotušdivim ili implicitnim“. Lana Hudeček (2006: 17-18) navodi vrste neotušdive posvojnosti za koje smatra odnose između čovjeka i dijelova njegova tijela, odnose između čovjeka i „unutrašnjih raspoloženja“, odnose između osobe i „bližih predmeta“ (npr. odjeće), odnose srodstva te prigodnu neotušdivost (npr. povezanost po funkciji i odnosi prema apstraktnim veličinama). Sve ostale odnose posvojnosti smatra otušdivim. Posvojnost/otušdivost izražava se pomoću eksplicitnih izraza, tj. izrazima u kojima su subjekt i objekt posvojnosti na jasan ili eksplicitan način dovedeni u odnos, a tu se u se „u prvom redu misli na posvojne zamjenice, posvojni genitiv te glagol imati“ (Frleta 2003: 162). Frleta (2003: 162) također pojašnjava da se odnos između subjekta i objekta neotušdivosti uspostavlja između pojma i osobe kojoj dotični pojam pripada ili je u bilo kakvu odnosu s osobom. Objašnjava da bi „neotušdivost mogli opisati kao datost ili unaprijed zadani odnos na koji osoba ne može utjecati; otušdivost je, s druge strane, mogući odnos koji osoba može ostvariti vlastitim djelovanjem. Taj odnos nije unaprijed zadan.“ (Frleta 2003: 163) Valjalo bi naglasiti i da neotušdivost čine pojmovi čiji je broj ograničen (zatvoreni skup), dok je broj pojmova koji se smatraju otušdivima neograničen (otvoreni skup). Ranko Matasović u članku *Otušdiva i neotušdiva posvojnost u hrvatskom jeziku* (2002: 153) navodi kako u hrvatskom

jeziku razlika između otuđive i neotuđive posvojnosti nije gramatikalizirana, što znači da se za obje vrste posvojnosti upotrebljavaju iste gramatičke izraze. S obzirom na to, hrvatski je u tipološkom smislu blizak srednjoeuropskim jezicima poput njemačkog (Matasović 2002: 153). Razlika između otuđive i neotuđive posvojnosti je u tome je li odnos posjednika i posjedovatelja neraskidiv i nužan ili više-manje slučajan i površan, iako to „nema veze s logičkim odnosom, nego s konceptualiziranjem njihova odnosa u koji proizlazi iz naravi ljudskog uma“ (Matasović 2002: 152). Matasović (2002: 153) koristi primjere *moja knjiga*, *moje mišljenje*, kako da bi prikazao izražavanje izrazima za otuđivu posvojnost, a *moje ime*, *moj otac* i *moja ruka* za neotuđivu posvojnost (Matasović 2002: 152). Također navodi sljedeća dva pravila (Matasović 2002: 154):

1. U hrvatskom jeziku se u pragmatički i stilistički neobilježenim iskazima kod neotuđivo posjedovanih imenica izostavlja posvojna zamjenica *moj* i povratno-posvojna zamjenica *svoj* jer se podrazumijevaju. Matasović navodi primjere rečenica *Vidio sam oca* i *Vidio sam svojeg oca*. U rečenici *Vidio sam svojeg oca*, povratno-posvojna zamjenica *svojeg* bespotrebna je jer se podrazumijeva te je gramatički ispravnije reći *Vidio sam oca*.

2. U pragmatički i stilistički neobilježenim iskazima kod neotuđivo posjedovanih imenica (posebice za dijelove tijela) posvojne zamjenice zamjenjuju se posvojnim dativom osobne zamjenice koja se odnosi na posjedovatelja. Primjeri rečenica koje navodi su *Slomila mu je srce* i *Slomila je njegovo srce*. U drugoj je rečenici posvojni dativ osobne zamjenice *mu* zamijenjen posvojnomo zamjenicom *njegovo* te Matasović naglašava da je prvu rečenicu stilistički ispravnije koristiti u odnosu na drugu.

Matasović (2002: 154) navodi i druga mnogobrojna pravila vezana uz izricanje otuđive i neotuđive posvojnosti u hrvatskom jeziku, kao npr. ako je riječ o imeničkom posjedovatelju, izraz s posvojnomo dativom vrlo je obilježen. Navodi da je rečenica *Sreo sam Marku oca* stilski obilježena u odnosu na rečenicu *Sreo sam Markova oca*. S druge strane pak, kod otuđivo posjedovanih imenica, izrazi s povratnom ili povratno-posvojnomo zamjenicom manje su obilježeni, izraz s posvojnomo dativom najčešće je nemoguć (Matasović 2002: 155). Bez obzira na navedeno, naglašava da „s obzirom da razlika između otuđive i neotuđive posvojnosti nije gramatikalizirana, granicu je teško odrediti jednoznačnim pravilima“ (Matasović 2002: 156). Branko Kuna u knjizi *Predikatna i vanjska posvojnost u hrvatskom jeziku* (2012: 27) ističe kako neki jezici imaju posebna gramatička sredstva za iskazivanje otuđive od neotuđive posvojnosti, a u nekim se jezicima rabe ista gramatička sredstva na površinskoj razini. U

hrvatskom jeziku, u područje neotuđive posvojnosti uvrštavaju se imenice koje se odnose na dijelove tijela, rodbinske odnose te odnose među ljudima, a također treba spomenuti i neuobičajenu neotuđivu posvojnost koja se odnosi na relaciju dio-cjelina – ona zahvaća nežive imenice kao posjednike (npr. noga stola) (Kuna 2012: 26). Kuna se dotiče Johanne Nichols i njezina stava da se neotuđivost odnosi na imenice ograničenog broja između kojih postoji organska povezanost psihičke i/ili konceptualne naravi (Nichols 1992: 117, prema Kuna 2012: 26). Neotuđiva posvojnost, stoga, uključuje čvršću vezu između posjednika i posjedovanoga gdje je posjednik obvezno izražen. Branko Kuna (2012: 27) neotuđivu posvojnost u širem smislu dijeli na objektivnu (odnosi dio-cjelina i rodbinski i socijalni odnosi) i subjektivnu (psihološka stanja i kulturni atributi), a pojedinačne relacije u kategoriji neotuđive posvojnosti je podijelio na sljedeće:

- a) tijelo i njegovi dijelovi te predmet i dijelovi koji mu pripadaju: *čep, grana, brava*
- b) relacijski prostorni koncepti: *unutrašnjost, vrh, rub*
- c) tjelesne i psihološke osobine i stanja te kulturni atributi: *snaga, strah, temperament, otmjenost*
- d) proizvodi intelektualne i stvaralačke aktivnosti: *misao, slika, ideja*
- e) rodbinski i socijalni odnosi među ljudima: *stric, prijatelj, kolega*

U posljednjoj relaciji (e) može se govoriti o neotuđivosti i kao o skrivenoj kategoriji jer u mnogim jezicima (i hrvatskom jeziku) nema pokazatelja koji ju izravno pokazuju, odnosno veza između posjednika i posjedovanog je privremenog karaktera, ali u osobnom području i zahvaća različite vrste društvenih kontakata. Kuna (2012: 27) kao primjere navodi *suprugov liječnik, moja frizerka, njegov brijač*.

Za razliku od neotuđive posvojnosti gdje su elementi tijesno ili neraskidivo vezani jedan s drugim, u otuđivoj je posvojnosti veza predmeta i njegova vlasnika raznolika i raznovrsna. Posvojni oblici se najčešće ne odnose na pravo vlasništvo, već samo privremenu vezu posjedovatelja i posjedovanika, npr. *njegova čaša* (čaša je privremeno njegova), *Ivanova trgovina* (Ivan nije vlasnik), *njezina klupa* (na klupi je samo sjedila neko vrijeme) (Kuna 2012: 28). Ti oblici mogu odražavati i pravo vlasništvo bez formalnog pokazatelja takvog značenja, a u pravilu ne dolazi do dvoznačnosti jer se takve pojave nedvosmisleno situacijski razrješuju (Kuna 2012: 28). U nekim je sintagmama ipak zamjetna dvoznačnost jer

posjedovatelj može biti i korisnik i tvorac, npr. *Krležina knjiga* (Kuna 2012: 28). Kuna (2012: 28) pak navodi primjere *Čačićevi stanovi*, *Radićev most* i *Kalmetina cesta*, koje bi valjalo svrstavati u kategoriju neotuđive posvojnosti jer je riječ o „idejnim zamislama, prijedlozima ili projektima ..., unatoč tomu što sintagme sadržavaju riječi koje označuju osobu i predmet kao prototipni uzorak otuđive posvojnosti.“ T. A. Ivanova (1975: 95) stava je kako je otuđiva posvojnost najviši stupanj posvojnosti jer odražava odnose stvarnog posjedovanja konkretnih stvari i predmeta materijalne vrijednosti (prema Kuna 2012: 28). Kao objekte otuđive posvojnosti koji se najčešće pojavljuju, Kuna (2012: 28) prema Ivanovoj (1975) navodi imenice sljedećih semantičkih kategorija: opći nazivi imovine, nazivi pojmova koji se odnose na boravište, stambeni prostori, građevine, nazivi predmeta za svakidašnju uporabu te nazivi odjevnih predmeta. Kada se radi o subjektima otuđive posvojnosti, Ivanova (1975) ih ograničuje na pojmove koji uvijek označuju živa bića (osoba ili skupina osoba), a koji se u slavenskim jezicima izražavaju genitivom, rjeđe dativom, posvojnim pridjevom i prijedložnim padežnim izrazima (prema Kuna 2012: 28). Heine (1997, prema Kuna 2012: 28) je pak stava da se otuđiva posvojnost razlikuje od neotuđive po broju obilježenih svojstava: „Primjerice, ako otuđive imenice mogu biti opisane kao obilježene, a neotuđive kao neobilježene, to znači kako se može pretpostaviti da mora postojati više fonoloških ili morfoloških dodataka koji bi imali ulogu kodiranja otuđive negoli neotuđive posvojnosti. To je zato što postoji velika razlika u inventaru otuđivih od neotuđivih imenica.“ Posvojnost se češće implicitno izražava uz neotuđive imenice nego uz otuđive, a Kuna (2012: 28) objašnjava da je tomu tako jer ako uz otuđive imenice ne upotrijebimo posvojni obilježivač, značenje biva dvojbena. Kriterij koji B. Heine (1997: 10) predlaže za razgraničenje neotuđivosti od otuđivosti jest: „Neotuđive su one jedinice (dijelovi) koji se ne mogu normalno odijeliti od svojih vlasnika, ostale su otuđive“ (prema Hudeček 2006: 18-19). Vlasta Rišner i Sanja Heraković (2014: 20) navode kako se opisi otuđive i neotuđive posvojnosti razilaze u odnosu prema posjedovanim predmetima, kao npr. u opisu otuđivih i neotuđivih predmeta od strane T. A. Ivanove i Lane Hudeček jer neki posjedovani predmeti „pripadaju posjedovatelju više nego ostali predmeti“ (navode primjere odjeće i namještaja). Naglašavaju da bi neotuđiva posvojnost mogla imati naziv pripadnost, „jer se njome označava posjedovano koje je neodvojiv dio svoga posjedovatelja i koje se približava svojstvu, odnosno koje određuje svog posjedovatelja, dok bismo pojam posvojnosti mogli upotrebljavati samo za otuđivu posvojnost“ (Rišner, Heraković 2014: 20).

4. Atributna i predikatna posvojnost u hrvatskome jeziku

Kada je riječ o načinima izricanja posvojnosti u hrvatskom jeziku, kako ističe Branko Kuna (2012: 11), o njima se veoma malo raspravljalo. Posvojnost se može izreći na više načina. Kuna (2012: 11) navodi tri načina izricanja posvojnosti u hrvatskom jeziku, a to su atributna posvojnost, predikatna posvojnost i vanjska posvojnost¹. Vlasta Rišner i Sanja Heraković (2014: 19) navode kako su česte podjele samo na atributnu i predikatnu posvojnost. Osim razlikovanja otuđive i neotuđive posvojnosti koja ima uporište u semantičkim obilježjima, uobičajeno je i morfosintaktičko razlikovanje atributne (nominalne, adnominalne), npr. *moja školska torba* i predikatne (verbalne) posvojnosti, npr. *Ana ima školsku torbu*. Leksičko-gramatički pokazatelji posvojnosti u atributnim izrazima su posvojne zamjenice, posvojni pridjevi te imenički genitivni oblici. Atributne posvojne izraze samo upućuju na vezu između subjekta i objekta posvojnosti bez njezine specifikacije te se time proširuje raspon relacijskih značenja (Činčlejš, 1996: 103-104, prema Mićanović 2001: 187). U izrazima s predikatnom posvojnošću, osim članova odnosa (posjednika i posjedovanog), sadržan je i relacijski predikat sa značenjem posvojnosti. Krešimir Mićanović (2001: 187) navodi kako su atributna i predikatna posvojnost semantički slične, no atributna sadrži općenito značenje, dok predikatna posvojnost sadrži specifičnije značenje. Atributna posvojnost je ona posvojnost koja se ostvaruje na sintagmatskoj razini. Utemeljena je na odnosima unutar imenske skupine. Branko Kuna (2012: 29) ju je označio ovako: „Atributna je posvojnost utemeljena na gramatikaliziranim odnosima unutar imenske skupine, pri čemu riječ kojom se imenuje posjednik sintaktički uvijek ima atributnu ulogu, odnosno ona je zavisni član skupine, a izraz kojim se referira na posjedovano jest glava skupine ili glavni član.“ Lana Hudeček (2006: 20) ju je odredila „vezom dviju imenskih riječi, pri čemu odnos među njima nije iskazan formalnim sredstvom“. Josip Silić i Ivo Pranjaković u *Gramatici hrvatskog jezika za gimnazije i visoka učilišta* (2007: 249) govore o atributnoj posvojnosti pri opisu nedimenzionalnih prijedložnih značenja. Navode da je atributna posvojnost (posesivnost) „značenje u kojemu prijedlog označuje da što pripada onomu što znači imenska riječ“ te je jedan od primjera koje navode (*roman „Kletva“ od Augusta Šenoae*). U tom je primjeru upotrijebljen posvojni izraz *od* + genitiv kao jedna od više mogućih atributnih izraza. Atributna se posvojnost izražava različitim morfosintaktičkim sredstvima: posvojnim

¹„Veza između posjednika i posjedovanoga na sintaktičkome planu ostvarena glagolom, a semantički su oni u odnosu zavisnosti“, primjer: *Brata su mu odveli u zarobljeništvo, a on je majku čvrsto držao za ruku*. (Kuna 2012: 12, prema Rišner i Heraković 2014: 18-19).

zamjenicama, posvojnim pridjevima, besprijedložnim padežnim izrazima, tj. imenicama i zamjenicama u genitivu i dativu, kao i prijedložnim skupinama od kojih su najčešće spomenuta *od* + genitiv i *u* + genitiv. Branko Kuna (2012: 29) sredstva koja u svom nazivu imaju određenicu „posvojni“ naziva *posvojnica* ili *posesivica*, ali osim posvojnog genitiva, posvojnih pridjeva, posvojnih zamjenica, u pregled atributne posvojnosti uvrštava i neke kategorije koje nisu tako imenovane. Te kategorije u sebi ipak sadržavaju neki od posvojnih koncepata, ponajprije dio-cjelina, a to su kvalitativni genitiv i kvalitativni instrumental. U skupinama gdje su zastupljene navedene kategorije, na mjestu glavnoga člana ili glave izraza nalazi se posjedovatelj, a posjedovanik je zavisni član, čime su jasno pojmovno i sintaktički odijeljene u odnosu na posvojnike (Kuna 2012: 29). Kuna (2012: 30) također ističe kako je najraširenije sredstvo za izražavanje atributne posvojnosti genitiv jer je „primarno korelacijski padež“ kojem je u ovom radu posvećeno samostalno potpoglavlje, ali da u hrvatskom jeziku prevladava morfološki način izražavanja atributne posvojnosti koje se iskazuje afiksima *-ov*, *-ev*, *-in*, *-ski*, *-ški*, *-čki*, *-ji*, *-ni*, *-nji* koji se dodaju na riječ kojom se imenuje posjednik i tako se čini imensko-pridjevna skupina – posvojni pridjev, ili se to čini posvojnim zamjenicama (Kuna 2012: 30). Kuna (2012: 31) također ističe i da formalni posvojni pridjevi u kolokacijama i stručnim nazivima dobivaju u pravilu neposvojno, kvalitativno značenje te se često poistovjećuju s gradivnim i navodi primjere **kokošje sljepilo**, **gordijski čvor**, **lipov stol**, **hrastova bačva**. Kuna posebnu pažnju pridaje odnosu između posvojnog genitiva i pridjeva i ističe da kada se rabi posvojni pridjev, ne rabi se genitivni atribut i navodi primjere **lula starog kapetana** i **bratova žena**. Iste se teme dotiču i Lana Hudeček i Luka Vukojević u radu *Funkcionalnostilska raslojenost sredstava za izricanje posvojnosti u hrvatskome standardnom jeziku i njihov normativni status* (2009: 323) gdje navode da je odnos posvojnog pridjeva i posvojnog genitiva složen problem koji nije istražen do kraja. Ističu da se genitivom izriče veći stupanj neodređenosti posjedovatelja, dok je korištenjem posvojnog pridjeva posjedovatelj određen i individualiziran. O ovoj će temi, dakako, više riječi biti u potpoglavlju 5.1. Većina se jezikoslovnih autora slaže da je najprošireniji način izricanja posvojnosti atributni, jer njime govornici na jednostavan način mogu prepoznati entitete unutar pojedinačne imenske skupine. Kada je riječ o predikatnoj posvojnosti, ona je vrsta posvojnosti koja, prema riječima Branka Kune (2012: 11), „stoji u kontrastu prema atributnoj posvojnosti jer je veza između posjednika i posjedovanog leksički izražena posvojnim ili relacijskim glagolima“. Za predikatnu se posvojnost može reći da je izravna i neposredna jer je posvojno značenje ugrađeno u leksički glagol. Lana Hudeček (2006: 20) objašnjava da se predikatna posvojnost „izriče predikatnom povezanošću dviju imenskih riječi glagolskim

elementom koji eksplicitno izriče odnos među njima“. Glagoli koji se pri tako izraženoj posvojnosti najviše ističu su *imati*, *pripadati* i *posjedovati*. Brojni su opisi predikatne posvojnosti usmjereni samo na glagole *imati* i *biti* jer su oni „dokaz univerzalne naravi posvojnosti“ (Kuna 2012: 46). Kuna (2012: 47) navodi kako je opisom predikatne posvojnosti s naglaskom samo na glagole *imati* i *biti* moguće otkriti brojne razlike među jezicima, ali uopće i shvatiti fenomen posvojnosti i izvođenja općeg značenja posvojnosti. Predikatna se posvojnost „odnosi na ostvarivanje posvojnoga odnosa onim jezičnim sredstvima koji su u rečenici primarni predikati“ te se „ostvaruje na razini rečenice tako što su posjednik i posjedovano povezani eksplicitnim glagolskim elementom, poput *imati*, *pripadati*, *posjedovati*, *raspolagati*, *prisvojiti*, *uzeti*...“ (Kuna 2012: 47). Takvi glagoli odražavaju uspostavu posvojnoga odnosa između dviju nominalnih jezičnih sastavnica koje predstavljaju dva entiteta vanjskog svijeta. Na temelju glavnih semantičkih značajki u izražavanju raspona posvojnog značenja, Kuna (2012: 78-79-80) punoznačne glagole koji se rabe za izražavanje predikatne posvojnosti u hrvatskom jeziku svrstava u 4 skupine:

1. glagoli koji izražavaju jednostrani čin subjekta u stavljanju nekog predmeta u svoju blizinu, dok se druge osobe izravno ne podrazumijevaju (*nabaviti*, *namaknuti*, *namiriti*, *prisvojiti*, *uhvatiti*...),
2. glagoli koji naglašuju izravnu ili neizravnu uključenost drugih osoba u stjecanju vlasništva nad predmetom (*dobiti*, *kupiti*, *naslijediti*, *preuzeti*, *primiti*...),
3. glagoli koji označuju posjedovanje, odnosno raspolaganje materijalnom imovinom, duhovnim bogatstvom ili pripadanje imovine vlasniku (*imati*, *pripadati*, *baštiniti*, *čuvati*, *gospodariti*, *kontrolirati*, *nadzirati*...),
4. glagoli koji izriču gubitak uz voljno, stalno ili privremeno odricanje od posjedovanja ili nadzora (*dati*, *dostaviti*, *darovati*, *dodijeliti*, *iznajmiti*, *odbaciti*...).

Ono što je središnji problem u velikom dijelu rasprava generativne gramatike jest odnos između predikatne i atributne posvojnosti. Krešimir Mićanović u radu *Posvojnost* (2001: 187) navodi kako se predikatna posvojnost smatra temeljnom, a atributna izvedenom iz predikatne putem niza pravila. Dotiče se Hansjakoba Seilera (1983) i njegovog navoda da s gledišta generativne gramatike, nije samo atributna posvojnost izvedena iz predikatne, nego su svi posvojni izrazi izvedeni iz dubinske strukture koja sadrži glagol *imati*, ili je *imati* samo indikator posvojnosti, ali nema mjesta u dubinskoj strukturi (prema Mićanović 2001: 187). B. Heine zauzima izdvojeno stajalište jer smatra da „ne postoji apstraktni sinkronijski

mehanizam za tumačenje dvaju odnosa, već to objašnjava „dijakronijska derivacija“ te da se atributna posvojnost razvija neovisno o predikatnoj – konceptualni izvori atributne i predikatne posvojnosti su slični, ali nisu identični (Heine 2001: 315-6, prema Kuna 2012: 48). Branko Kuna u radu naslovljenom *Između atributne i predikatne posvojnosti* (2003: 160) navodi kako ima pristupa prema kojima je „predikatna posvojnost inkluzivna kategorija, odnosno atributna je posvojnost izvedena iz nje te smatra kako je atributna posvojnost reducirani oblik predikatne, što je veoma lako prepoznati u rečeničnim ustrojstvima s lokalnom odredbom ili gdje je posvojni oblik dio imenskog predikata.“ No, bez obzira na različite pristupe, on provjerava jesu li atributna i predikatna ustrojstva uvijek značenjski ekvivalentna navođenjem primjera a) *Arhitektica Luca **ima** u svom vlasništvu vikendicu* i b) *Vikendica **arhitektice** Luce*. Analizom dvaju primjera zaključuje da je imenična sintagma b) višeznačnija jer „atributnom genitivnom izrazu arhitektice Luce može biti pripisana vikendica na temelju vlasničkog odnosa, ali isto tako izraz može sadržavati zapravo samo pretpostavku.“ Nadalje, u sintagmi b), vikendica može predstavljati skicu ili nacrt, što apozicija u tom izrazu i implicira, a isto tako može biti riječ i o potpuno apstraktnoj posvojnosti, ako kuća predstavlja određenu viziju, ideju ili želju, odnosno predmet o kojem Luca samo priča.“ (Kuna, 2003: 160). Na temelju prethodnih primjera može se zaključiti kako predikatna posvojnost „u pravilu uključuje nedvosmisleniji i precizniji odnos negoli atributna, koja može kondenzirati i predstavljati daleko više kategorijalnih značenjskih nijansi posvojnog odnosa.“ (Kuna 2003: 160)

5. Izricanje posvojnosti u romanima Nedjeljka Fabrija

Kao što je već istaknuto, posvojnost je u hrvatskom jeziku moguće izraziti na razne načine. U izricanju je posvojnih odnosa temeljna podjela na atributnu i predikatnu posvojnost. Budući da je Nedjeljko Fabrio jezično vrlo osvješten postmodernistički pisac, on upotrebljava mnoštvo izraza za koje bi se danas moglo smatrati da su neobični te pritom imaju izrazitu stilsku vrijednost. Proza je Nedjeljka Fabrija bogata jezičnim obilježjima „koja se mogu promatrati podjednako i na sintaktičko-semantičkoj i na stilističkoj razini“ (Rišner, Heraković 2014: 18). Tako su i njegova sredstva za izricanja posvojnosti u romanima *Vježbanje života* i *Berenikina kosa* uvelike zanimljiva. Osim uobičajenih sredstava poput posvojnih pridjeva i posvojnih zamjenica, autor pri izricanju posvojnih sadržaja često rabi besprijedložne padežne oblike, kao i neuobičajene prijedložne padežne izraze. Česti su i izrazi s relacijskim glagolima *imati* i *pripadati*.

5.1. Besprijedložni genitiv

Josip Silić i Ivo Pranjković u *Gramatici hrvatskog jezika za gimnazija i visoka učilišta* (2007: 201) pišu o genitivu kao padežu koji ima najšire i najopćenitije značenje – on znači da je kakav predmet (u širem smislu) u odnosu s nekim drugim predmetom. Postoji više tipova besprijedložnog genitiva s obzirom na konkretnija značenja, a među njima i posvojni genitiv koji se nekim literaturama naziva i *genitiv pripadnosti* i *posesivni genitiv* (Rišner, Heraković 2014: 21). Branko Kuna (2012: 30) navodi kako je u fleksijskim jezicima genitiv najproširenije atributno svojstvo za izražavanje posvojnih značenja te da je to zato jer je „po svojoj naravi uporaba toga padeža uvjerovana izricanjem povezanosti, međuodnosa dviju pojava“ – može se reći da je genitiv primarno korelacijski padež. Silić i Pranjković (2007: 201) ga određuju ovako: „Posvojni genitiv označuje posjednika (lat. *possessor*), tj. predmet (posebno često osobu) kojemu što pripada, onoga koji što posjeduje, i dolazi uz imenske riječi što označuju posjedovano (lat. *possessum*). Navode primjere *sestra moga prijatelja*, *kuća njezina brata*, *pjesme Tina Ujevića* (2007: 201). Izuzimaju se oni slučajevi u kojima genitiv dolazi u množini jer se pridjevom ne može dati obavijest o množini (Silić, Pranjković 2007: 201). Stjepko Težak i Stjepan Babić u svojoj gramatici (1994: 254) posvojni genitiv određuju kao onaj koji označava pripadnost i podrijetlo te navode da je njegova uporaba opravdana kada je uz takav genitiv kakav atribut. Neki primjeri koje navode su *zaručnica moga brata*, *Djeca kapetana Granta* (1994: 254). Radoslav Katičić u *Sintaksi hrvatskog književnog jezika*

(2002: 448) posvojni genitiv određuje kao imenički atribut koji izražava pripadnost po vlasništvu ili po kakvu sličnom pravu i vlasti. Iako se u *Hrvatskoj gramatici* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (1995: 557-558) ne donosi normativni prijedlog uporabe posvojnoga genitiva, navedeno je da je posvojni genitiv „imenički atribut u genitivu kojim se izriče pripadnost po vlasništvu ili kakvom sličnom pravu i vlasti“ te pripadnost po „autorstvu, posjedu i slično“, ali i onaj kojim se „izriče pripadnost dijela svojoj cjelini ili nekoj svojoj sastavnici“. Neki od pronađenih primjera neobilježenog posvojnog genitiva (uporabe posvojnog genitiva kada postoje ograničenja za tvorbu posvojnog pridjeva)u Fabrijevim romanima *Berenikina kosa* i *Vježbanje života* su sljedeći:

(1) ... *vodio do kuće što se još prije dva stoljeća, rekao im je, nalazila duboko na sigurnom kopnu, sva u čipkama od kamena, vlasništvo don Aurelija Stanoevića, a sad eno je, pokazivao im je, eno je u moru, urušena u kišnicu, u malarično blato, izjedena vlagom, umire u srebrilu nebeskog odraza u vodi...* (Fabrio, BK, 1999: 67)

(2) *Bio je starac ili je ostario prerano: lice su mu zakrivali dugiuvijeni pramenovi kose na sljepoočicama, na koljenima je uporno držao crni šešir od pustine s velikim obodom...* (Fabrio, VŽ, 2004: 61)

(3) *S jedne strane one plodne pokrajine turske, što ih je nebrojeno puta hrabro projahao dični vam djed sior Marcantonio Ziani, a s druge more Jadrana označuju vrlo jasno koji je put kojim mora kročiti ovaj grad...* (Fabrio, BK, 1999: 158)

(4) *Zdrava sijeda glava generala Egona Grabnera, zapovjednika kaznene sudske čete, s bradom na dva šiljka, nije izdržala podmuklost svjetlozelene vrbničke žlahtine...* (Fabrio, VŽ, 2004: 136)

(5) *Na kraju, dakako, i na kojoj se adresi ta prozirna granica moga doma i vanjskoga svijeta nalazila.* (Fabrio, BK, 1999: 367)

(6) *Bilo kako bilo valjat će nam biti čim ugarskim gradom! Jer rečeno je: neprijatelj moga neprijatelja moj je prijatelj.* (Fabrio, VŽ, 2004: 58)

(7) *Reče: – Ja sam slab govornik. Volja moga sina... jedinca... meni je svetinja.* (Fabrio, VŽ, 2004: 159).

(8) *Svatko je svojatao taj grad od nekoliko tisuća stanovnika, a desetak njegovih patricija nisu zapravo htjeli nikome prići.* (Fabrio 2004: 27)

(9) *No uzprkos tomu mogao si ipak na 30 do 40 kuća najinteligentnijih i sada ovdje **najbogatijih Riečana** vidjeti izvještene hrvatske barjake, a naravno da se je takav vijao i na hrvatskoj županijskog kući.* (Fabrio 2004: 160)

(10) *Bio je to brak **dvoje običnih ljudi**, jedan od tolikih brakova iz tih godina, jedan od tolikih brakova iz svih godina otkako je svijeta i vijeka.* (Fabrio 2004: 29)

(11) *A bila je to pjesan brata našega Slovaka Ljudevita Štura.* (Fabrio 2004: 66)

(12) *... pripadao ljudima zdravog razuma i to plaćao usamljenošću i odbojnom triježnošću takozvanoga unutrašnjeg života.* (Fabrio, VŽ, 2004: 175)

Radoslav Katičić (2002: 449) također ističe da se posvojnim genitivom navodi i pripadnost po rodbinskom odnosu jer se „i tu radi o tome tko je kome svoj“ te navodi primjer *kći nadzornika dolazi u pohode*. U Fabrijevim romanima takvih je primjera puno, a neki od pronađenih su sljedeći:

(13) *... a godišnjicu očeve smrti Mafalda nije mogla nikoga od svojih ukućana povesti sa sobom niti na kratku, šaputavu molitvu pred djedovu grobnicu: sin Oreste je radio dvokratno, snaha Wanda zaleгла je od gripe.* (Fabrio, VŽ, 2004: 224)

(14) *... neka spava jer dotle, četrnaest puta po deset godišta unatrag, dotle Bartul, sin Kuzme i Mandaline Gorma, najstarijih predaka Ivana Mateja do kojih smo uspjeli sići, stoji usred Splitskog polja i osluškuje muk i tišinu...* (Fabrio, BK, 1999: 63)

(15) *To su staklene ploče, za negativ. Nešto krasno. Nova stvar. Prodao mi ih je sin cadika u Tètenyju, bio ih je donio sobom iz Francuske.* (Fabrio, BK, 1999: 64).

Iz navedenih je primjera vidljivo kako Nedjeljko Fabrio u svojim romanima posjedovatelja često označava imenicom što nije toliko uobičajena pojava. Autor bira rabiti genitiv imenice umjesto pridjeva, što se posebice ističe i u sljedećim primjerima koji su navedeni i u radu *Tragom sintaksostilema Nedjeljka Fabrija* (2014: 23) Vlaste Rišner i Sanje Heraković:

(16) *Rub mora izgubio se u ranoj noći.* (Fabrio, VŽ, 2004: 97)

(17) *... i da ovaj grad nanovo s krunom Ugarske sjedinjen ugledamo.* (Fabrio, VŽ, 2004: 99)

Fabrio tako svjesno otklanja normu koja zahtijeva zamjenu imenice posvojnim pridjevom. Slavko Pavešiću *Jezičnom savjetniku s gramatikom* (1971: 436) savjetuje da se posvojni genitiv uzima samo ako je imenica u množini ili uza se ima neki atribut (jednu ili više riječi ili rečenicu), inače valja uzeti posvojni pridjev. U *praktičnoj hrvatskoj gramatici* Dragutina Raguža (1997: 120) također je navedeno da je genitiv nepravilan ukoliko „izriče pripadnost konkretnom vlasniku“ te da ga tada valja zamijeniti posvojnim pridjevom ukoliko se ne radi o predstavniku vrste. U posljednjem je primjeru (17), a što potvrđuju Vlasta Rišner i Sanja Heraković (2014: 24), posjedovatelj konkretan i ta mu se konkretnost oduzima posvojnim genitivom. Iako većina jezikoslovnih autora savjetuje zamjenu posvojnog genitiva posvojnim pridjevom kad god je to moguće te je takva zamjena jezično opravdana, Rišner i Heraković (2014: 22) navode kako takav savjet „nije uvijek dostatan jer se uvelike oslanja na jezični osjećaj govornika i uklanja ikakvu jezično-stilsku vrijednost“. Lana Hudeček i Luka Vukojević (2009: 323) istražujući sredstva za izricanje posvojnosti u različitim stilovima hrvatskog standardnog jezika navode da, prema novijim istraživanjima, „značenje posvojnog genitiva nerijetko ne odgovara u potpunosti značenju posvojnog pridjeva“. Ističu i sljedeće (2009: 323): „Genitivom se izriče veći stupanj neodređenosti posjedovatelja, a apelativ u jednini označuje zapravo čitavu skupinu istovrsnih posjedovatelja, tj. jednoga (bilo kojega) posjedovatelja kao predstavnika skupine, odnosno sve članove skupine. Pri izricanju posvojnoga odnosa posvojnim pridjevom izvedenim od apelativa posjedovatelj je određen, individualiziran“. Vlasta Rišner i Sanja Heraković (2014: 23) zaključuju kako je posvojni genitiv, stoga, u određenim primjerima nositelj stilske vrijednosti, tj. „nositelj semantičke razlike u iskazu“. Takva je semantička razlika veoma uočljiva u prozi Nedjeljka Fabrija, posebice u izricanju posvojnoga odnosa dijela i cjeline. U romanima *Berenikina kosa* i *Vježbanje života*, snažno je stilski izraženo izricanje atributne posvojnosti genitivom osobne zamjenice. Pronađeni primjeri su sljedeći:

(18) *A Marcantonio, MarcantonioZiani, sjeća li se sior Ziani još svoje Alphonsine? Sjeća li se mirisa nje?* (Fabrio 1999: 82)

(19) *Što da se podsjeća na nešto što jest dio njega, i poslije toliko godina opet dio njega, kad je on tome, prije toliko godina, okrenuo leđa: „Ne osvrći se. Nikad.“* (Fabrio 2004: 67)

(20) *A sreća, koja se u njemu sve do sada prikupljala gotovo stidljivo, sukne ujedanput do samog ruba njega...* (Fabrio 1999: 148)

Iz navedenih je primjera vidljivo da bi „prema gramatičkim pravilima osobna zamjenica koja slijedi određenicu trebala biti zamijenjena posvojnomo zamjenicom koja joj prethodi, što bi na sintaktičkoj razini značilo zamjenu nesročnog atributa sročnim“ (Rišner, Heraković 2014: 23). U takvim je primjerima istaknuta neodređenost posjedovatelja, iako je iskazan osobnom zamjenicom te se pri tome naglasak premješta s posjedovatelja na posjedovano, a posvojnost prestaje biti odnosom između posjedovatelja i posjedovanog, „posjedovano, naime, postaje svojstvo, osobina posjedovatelja kao njegov neodvojih dio, pa se posvojni genitiv značenjski približava kvalitativnom genitivu.“ (Rišner, Heraković 2014: 23) Fabrio, dakako, navedenim postupkom ističe stilsku vrijednost iskaza, a što je „obilježje umjetničkog stila“ (Rišner, Heraković 2014: 23).

5.2. Besprijedložni dativ

Kada je riječ o besprijedložnom posvojnomo dativu, on je mnogo rjeđe potvrđen u hrvatskim gramatikama od posvojnog genitiva, posvojnih zamjenica i pridjeva, a također je i veoma stilski obilježen (Hudeček, Vukojević 2009: 325). Lana Hudeček i Luka Vukojević u radu *Funkcionalnostilska raslojenost sredstava za izricanje posvojnosti u hrvatskome standardnom jeziku i njihov normativni status* (2009: 325) navode kako se posvojni dativ ne pojavljuje jednako često u svim funkcionalnim stilovima. Temeljno značenje dativa je, prema *Gramatici za gimnazija i visoka učilišta Josipa Silića i Ive Pranjkovića* (2007: 219), „negraničnadirektivnost“, tj. odnos dvaju predmeta koji pretpostavlja približavanje jednoga predmeta drugomu, a iz toga su se nadalje razvila značenja cilja, davanja, namjene itd., te značenje pripadanja. Dativ u rečenici može funkcionirati kao predikatni skup (objekt u dativu, priložna oznaka) ili kao imenski atribut, za što Hudeček i Vukojević (2009: 325) navode naziv „slobodni dativ“. Kao značajka posvojnog dativa se često navodi da se može zamijeniti posvojnomo zamjenicom ili posvojnomo genitivom te i da „kao nekongruentni atribut stoji uz određene semantičke skupine imenica, i to najčešće uz imenice koje označuju dijelove tijela i rodbinsku vezu, potom i druge socijalne odnose te predmete iz čovjekova najužega životnoga područja“ (Hudeček, Vukojević 2009: 326). Posvojni se dativ najčešće upotrebljava samo s određenom skupinom imenica koje označuju objekte neotuđive posvojnosti (Hudeček, Vukojević 2009: 326). Lana Hudeček (2006: 229-230) je stava kako se danas može pričati o posvojnomo dativu kao „arhaičnom sredstvu“ te ga povezuje s etičkim dativom, a time se „objašnjava empatijska priroda posvojnoga dativa“. Posjedovatelj je pri tome najčešće označen enklitičkim oblikom osobne zamjenice i živ je, u pravilu čovjek, a posjedovanik je

dio tijela, rođak ili čovjekom povezan s posjedovateljem kakvim socijalnim odnosom (Hudeček, Vukojević 2009: 327). Josip Silić i Ivo Pranjković u *Gramatici hrvatskog jezika za gimnazije i visoka učilišta* (1997: 136) posvojni dativ opisuju kao „enklitički oblik zamjenice čije je značenje vrlo blisko značenju posvojnih zamjenica“, stoga su takvi dativi zamjenjivi posvojnim zamjenicama, kao što je npr. u sljedećoj rečenici enklitički oblik zamjenice *joj* zamijenjen posvojnomo zamjenicom *njezina*: *Djeca su joj dobro; Njezina su djeca dobro*. Dragutin Raguž (1997: 136) navodi da se posvojni dativ uvijek može zamijeniti posvojnim zamjenicama ili posvojnim pridjevima. Radoslav Katičić u *Sintaksi hrvatskog književnog jezika* (2002: 466) piše dativni izraz koji izriče upravljenost i namjenu te navodi kako sadržaj upravljenosti i namijenjenosti u danom semantičkom kontekstu može dobiti „izraziti značenjski prizvuk pripadanja“. Takav predikat ili priložnu oznaku naziva *posvojni dativ* ili *dativ posesivni* (2002: 466). Imenički atribut u dativu po značenju je blizak posvojnomo genitivu. Primjeri koje navodi su *Ljutica Bogdan i sestra mu, On je kao i otac mu* (2002: 466). Katičić (2002: 466) navodi i primjere *Sin mu, Žena mu* „kakvi su uobičajeni u popisima dramskih osoba“. U slučajevima gdje posvojni dativ stoji uz imenski predikat, rečenica je prema Katičiću dvoznačna, jer se dativni izraz „može shvatiti kao priložna oznaka i kao imenički atribut u dativu“ (2002: 466). Posvojni je dativ, s obzirom na sve navedeno, vrsta atributne posvojnosti kojom se izriče neotuđiva posvojnost. Njime se posvojnost u Fabrijevim romanima *Vježbanje života* i *Berenikina kosa* izriče veoma često, a najčešće se nalazi uz imenice koje označuju rodbinske veze ili dijelove tijela. Pronađeni su sljedeći primjeri:

(21) *Kuzma i žena mu Mandalina nisu se više bojali da će im jedinac sin Bartul, kada za godinu-dvije doraste do toga da kruh jede vlastitim zubima, biti gladan.* (Fabrio, BK, 1999: 67)

(22) *S jedne strane one plodne pokrajine turske, što ih je nebrojeno puta hrabro projahao dični vam djed sior Marcantonio Ziani, a s druge more Jadrana označuju vrlo jasno koji je put kojim mora kročiti ovaj grad...* (Fabrio, BK, 1999: 158)

(23) *Alphonsine primijeti da joj se muž nekamo daleko, gluho zagledao, ali ona na polju ne ugleda ništa drugo osim bijela praha bespuća.* (Fabrio, BK, 1999: 37)

(24) *Ona i brat joj Amadej odrasli su u samosti očeve ljubavi...* (Fabrio, VŽ, 2004: 211)

(25) *Alphonsine, jer tako joj se mati zvala, jednim je brigantinom, comme un jardin de paradis Kao rajski vrt. ...* (Fabrio, BK, 1999: 33)

(26) *Bartul pamti, bio je mladić, kako je otac **mu** Kuzma živnuo i, kao u dugu, povjeravao u novu, u francusku vlast...* (Fabrio, BK, 1999: 67)

(27) *Porodilja prostenja, pogled joj se otkinuo od stropa i zaustavio na majčinom licu koje se nagnulo nad krevet.* (Fabrio, VŽ, 2004: 31)

(28) *... samo da se sjeti tko ih je ono bio pobijedio, pobijedio do nogu, čuo je od sina mu Jožića, ali tko?* (Fabrio, VŽ, 2004: 128)

(29) *Bio je starac ili je ostario prerano: lice su **mu** zakrivali dugi uvijeni pramenovi kose na sljepoočicama, na koljenima je uporno držao crni šešir od pustine s velikim obodom...* (Fabrio, VŽ, 2004: 61)

(30) *Trapila sam se u usamljenoj ćeliji i izdavala za muškarca dok **mi** ljepota nije uvenula.* (Fabrio, VŽ, 2004: 35)

(31) *Kako **mu** je ime? – Reci, sine moj, reci sior Toninu, koji će ti odsad biti drugi otac, recikako se ti zoveš, no!* (Fabrio, VŽ, 2004: 13)

(32) *Sire, konji su vam izgladnjeli. Vidio sam to na vlastite oči...* (Fabrio, BK, 1999: 20)

(33) *Nakon oslobođenja Italija suosniva Kršćansko-demokratsku stranku, biva **joj** generalnimsekretarom.* (Fabrio, BK, 2004: 146)

5.3. Izricanje posvojnosti prijedložnim izrazom *od* + genitiv

Osim besprijedložnim genitivom, posvojnost u hrvatskom jeziku je moguće izraziti i genitivom s prijedlogom *od*, *u*, i *kod*. U *Gramatici hrvatskog jezika za gimnazije i visoka učilišta* (2007: 204) Silić i Pranjković navode kako je „najtipičniji i najbliži temeljnom značenju genitiva prijedlog *od*“. Vlasta Rišner i Sanja Heraković u radu *Tragom sintaksostilema Nedjeljka Fabrija* (2014: 25) ističu kako se o izricanju posvojnostiprijedložnim izrazom *od* + genitiv u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi puno pisalo jer se pri uporabi često griješi te da takav izraz ima ograničenu uporabu. Tako npr. Silić i Pranjković (2007: 205) upozoravaju da se posvojni genitiv s prijedlogom *od* u pravom posvojnem značenju normativno ne preporučuje te navode primjer *sin od ujaka*, ali da je uobičajen kada je riječ o odnosima među predmetima koji označavaju štogod neživo, npr.

ključ od ormara. Stjepko Težak i Stjepan Babić (1994: 254) navode da „posvojni genitiv ne treba upotrebljavati s prijedlogom *od* kad se radi o živim bićima“ te da se „može upotrebljavati posvojni genitiv s prijedlogom *od* kad imenica u genitivu znači nešto što nije živo“. Branko Kuna (2003: 166) također upozorava da se prijedložni izraz *od* + genitiv može rabiti samo kada „oba elementa posvojnoga odnosa imaju oznaku [-živo] i [+konkretno]“. Lana Hudeček i Luka Vukojević (2009: 329) ističu kako se u standardnom jeziku uporaba posvojnoga prijedložnog izraza *od* + genitiv ograničuje na neživoga posjedovatelja, iako se u razgovornom funkcionalnom stilu pripadanje živom posjedovatelju također često označuje tim izrazom. Autori također pišu da „označivanje podrijetla tim prijedložnim izrazom norma ne dopušta“ (2009: 329). Ivo Pranjković (2001: 24) stava je da je izricanje posvojnosti prijedložnim izrazom *od* + genitiv posve arhaično, ali navodi da se ponovno javlja u razgovornom stilu, dok Dragutin Raguž (1997) navodi značenje pripadnosti prijedložnoga izraza *od* + genitiv, ali ne daje savjet o porabi, no primjeri se odnose isključivo na konkretne predmete. U *Hrvatskom jezičnom savjetniku* Eugenije Barić i suradnika navedeno je da se prijedlogom *od* + genitiv ne izražava pripadnost živom biću (1999: 187) te i Težak i Babić (1994: 254) savjetuju da ga se ne upotrebljava kada se umjesto njega može koristiti posvojni pridjev i navode rečenice *knjiga od Zdenke*; *Zdenkina knjiga* te naglašavaju da je ispravnije koristiti drugu rečenicu s posvojnim pridjevom *Zdenkina*. Naglašavaju, također, da u takvim slučajima treba razlikovati posvojni genitiv od gradivnog genitiva koji označava građu, npr. *kuća od mramora*, *kula od pijeska* (1994: 254).

U romanima Nedjeljka Fabrija pronađen je popriličan broj primjera u kojemu rabi prijedložni izraz *od* + genitiv kojim izriče pripadnost neživim entitetima koja je stilski neutralna. Neki su primjeri sljedeći:

(34) *A ugarak od nade* bi zaiskrio, zaplamtio i rasplamsao se u čudesan oganj. (Fabrio, *VŽ*, 2004: 18)

(35) *Kao da još uvijek plešu mlatarale su uzvijanim zrakom dvije napudrane ruke gole do ramena, po kojima su hitro nicali i otvarali se nježni mliječni cvjetovi mjehura od opekotina*. (Fabrio, *VŽ*, 2004: 89)

(36) ... u onom *beskrajstvu od svijetle budućnosti*, Fumulo je, s ocem, stigao u posjet posjedu, pod Učkom, nekoga bogatuna, očevog ortaka. (Fabrio, *VŽ*, 2004: 96)

(37) *I sjeća se, kao i oni, sna od zlata* koji se zvao Krimski rat. (Fabrio, *VŽ*, 2004: 112)

(38) *S licem od rugobe. Oslanjala se o dva štapa. I gnjevila, gnjevila.* (Fabrio, VŽ, 2004: 301)

(39) *Hrvat kroz dim od cigare reče: „Kraljevina Dalmatinska...“* (Fabrio, BK, 1999: 92)

(40) *Znam gdje je ključ od velikih vrata...* (Fabrio, BK, 1999: 97)

(41) *... s (...) finom nakupinom prašine od jučerašnje morske soli...* (Fabrio, BK, 1999: 51)

(42) *Kao kad se, ljeti, za najveće sunčane pripeke, pod oteščalom korom od mora, nategne, prašan, mutan, tanak sloj neprozirnosti...* (Fabrio, BK, 1999: 207)

Fabrio u romanima prijedložnim izrazom *od* + genitiv ipak izriče i pripadnost živim entitetima. Takvi su primjeri malobrojni, ali snažno stilski obilježeni. Vlasta Rišner i Sanja Heraković (2014: 26) navode kako je izražavanje posvojnosti prijedložnim izrazom *od* + genitiv za živo stilski obilježeno jer se „pozornost premješta s posjedovatelja na posjedovano, pri čemu se ne ističe odnos posvojnosti nego svojstvo posjedovatelja“. Takve su rečenice gramatički prihvatljive jer je „posvojno značenje isprepletano s osnovim značenjem genitiva s prijedlogom *od*, ablativnim, značenjem potjecanja“ (Rišner, Heraković, 2014: 26). Fabrio prijedlogom *od* naglašava odvajanje posjedovanog od posjedovatelja, tj. podrijetlo posjedovanog:

(43) *Ta od nje sačuvale su nam se samo dvije fotografije, ukoliko je to uopće ona na njima!* (Fabrio, BK, 1999: 126)

(44) *O pokladama jedne od tih godina, kada su gradskim trgovima i ulicama (na obale, začudo, nitko nije izlazio) ludovali zvončari, otjeravali dernjavom i nesmiljenim klepetom klepaka zimu i zle sile i odbijali uroke od ljudi i njihovih domova...* (Fabrio, VŽ, 2004: 87)

(45) *Carev rođendan koji je država iz godine u godinu morala ushitno doživljavati, ćutila je ta ženska sa sušila za rublje, u pet sati ujutro, radosnije od rođendana vlastitoga sina.* (Fabrio, VŽ, 2004: 143)

(46) *Ali zasad, bori se, ne sam nego udružen s ljudima od mora, da pridobije transporte žita i petroleja iz Amerike za Europu.* (Fabrio, VŽ, 2004: 112)

(47) *Ne znam što piše, ali znam od koga je...* (Fabrio, BK, 1999: 126)

(48) *Dodali su mu štap. –...od moje Fanice...Izvadio je iz džepa kutijicu krvavocrvene boje i, drhtuljavim je prstima, otvorio.* (Fabrio, VŽ, 2004: 390)

(49) – *Prezime? Ime? – Despot. Jakov. – Od oca?* (Fabrio, VŽ, 2004: 168)

(50)... *onaj koji je posluživao jelima, pivom i vinom, ovaj novi ne pripravlja jela, samo toči piće, podstiče igre i ubire dio prihoda od kartaša, sam je uveo baccarat, i tarok...* (Fabrio, VŽ, 2004: 149)

(51) ... *tom gradiću, šakom i kapom, plaća pomorce, tesare, jedrare, konopare, skladištare, pa čak i finance, krmilare, brodograditelje i brodarske poduzetnike, "ma svu čeljad od mora", govorilo se.* (Fabrio, VŽ, 2004: 18)

5.4. Izricanje posvojnosti prijedložnim izrazima *u* + genitiv i *kod* + genitiv

Vlasta Rišner i Sanja Heraković u radu *Tragom sintaksostilema Nedjljka Fabrija* (2014: 27) navode kako se o izricanju posvojnosti prijedložnim izrazima *u* + genitiv i *kod* + genitiv uglavnom piše zajedno, pri čemu je prijedložni izraz *u* + genitiv u posvojnome značenju normativno preporučljiv, a prijedložni izraz *kod* + genitiv normativno nepreporučljiv. Josip Silić i Ivo Pranjković navode da je prijedložni izraz *kod* + genitiv u posvojnome značenju čest u razgovornom stilu, dok se prijedložni izraz *u* + genitiv rabi kada je riječ o odnosu dijela i cjeline, odnosno o neotuđivoj posvojnosti (2005: 213-214). Dragutin Raguž u *Praktičnoj gramatici hrvatskog jezika* (1997: 134) napominje kako posvojna ustrojstva s prijedložnim izrazom *u* + genitiv postaju obilježjem „starinskog izraza ili regionalne uporabe te ustupaju mjesto ustrojstvima s prijedlogom *kod*“, te i Lana Hudeček i Luka Vukojević ističu da suprijedložni izrazi *u* + genitiv u posvojnomo značenju sve rjeđi i da dobivaju obilježje arhaizma i regionalizma (2009:330). Oni navode kako je posvojni prijedložni izraz *kod* + genitiv običnije, stilski neutralno svojstvo, dok se izraz *u* + genitiv sve više osjeća kao zastarjelo i regionalno ustrojstvo (Hudeček, Vukojević 2009: 330). Raguž uz prijedložni izraz *kod* + genitiv veže značenje područja koje je pod vlasništvom ili nadzorom te daje napomenu da je u tim slučajevima „norma preporučivala prijedlog *u*“, ali da se danas dopušta i uporaba prijedloga *kod*, iako ni danas nije preporučljiva (Raguž, 1997: 125-126). Hrvatski jezični savjetnik navodi da je u značenju pripadanja bolje upotrijebiti prijedlog

unego prijedlog *kod* (Barić i dr., 1999: 183). Posvojnim prijedložnim izrazom *u* + genitiv se u hrvatskom jeziku označuje isključivo pripadanje živomu posjedovatelju i to najčešće pri izricanju predikatne posvojnosti s glagolima *biti* i *imati* kao relacijskim glagolima koji određuju odnos posjedovatelja i posjedovanika – Lana Hudeček i Luka Vukojević ističu kako je značenje takvih ustrojstava blisko značenju egzistencijalnih ustrojstava, a to se pokazuje mogućnošću da se glagol zamijeni glagolom *postojati* (Hudeček, Vukojević 2009: 330). Prijedložni je izraz *u* + genitiv najčešće dopuna relacijskom glagolu, i to glagolima *biti* i *imatite* rjeđe ostalim glagolima (Hudeček, Vukojević 2009: 331). U takvim se slučajevima značenje posvojnosti preklapa i sa značenjem lokativnosti jer se „posjedovanik smješta izravno u „prostor“ posjedovatelja, najčešće prostor njegova duhovnoga bića i njegova tijela, zatim u prostor njegova sveukupnoga materijalnog i duhovnog posjeda.“ (Hudeček, Vukojević, 2009: 331). Značenje prijedložnog izraza *u* + genitiv, kada je on u priložnoj funkciji, primarno je mjesno, te Hudeček i Vukojević objašnjavaju da dio tog značenja ima isti prijedložni izraz i u atributnoj funkciji (2009: 331). Vlasta Rišner i Sanja Heraković (2014: 28) navode kako je prijedložni izraz *u* + genitiv svojstven književnoumjetničkom stilu i da se u tom stilu upotrebljava najčešće te može „dobiti oznaku beletrizma“. Njegova se stilska vrijednost očituje u „arhaičnosti koju unosi u tekst, ali se stilističnost naglašava i izricanjem otuđive posvojnosti takvim izrazom“ (Rišner, Heraković 2014: 28). Prijedlog *u* po definiciji znači da se nešto nalazi unutar čega, da je što u opsegu čega ili da je svojstveno čemu (Hrvatski enciklopedijski rječnik 2002: 1367, prema Rišner i Heraković 2014: 28) – dakle, označava nešto što je neodjeljivo od čega, sastavni dio, te se njime jače izražava neotuđiva posvojnost, odnosno „naglašava se neotuđivost čega“ (Rišner, Heraković 2014: 28). U skladu s navedenim, izražavanje otuđive posvojnosti prijedložnim izrazom *u* + genitiv može se smatrati stilski obilježenim, ali ju Fabio u svojim romanima često koristi. Ipak, najvećem broju primjera upotrebljava ustrojstvo *u* + *posjedovatelj* (*G*) (+ *živo*) + *relacijski glagol* + *posjedovanik* (*neotuđivo*) da bi izrazio odnos neotuđive posvojnosti između posjedovatelja i posjedovanika. U pregledanom korpusu je posjedovanik najčešće konkretan ili apstraktan „dio“ živoga posjedovatelja ili osoba koja je s posjedovateljem u kakvoj rodbinskoj ili socijalnoj vezi. Često je posjedovanik u posvojnomo odnosu u kojemu je pripadanje označeno prijedložnim izrazom *u* + genitiv dio tijela, što pokazuju sljedeći primjeri:

(52) *Kosa je u nje bila crvenosjajna, s razdjeljkom po sredini, a iznad ružičastih malih ušiju bubrila je po jedna kružna pletenica, zakićena bogato vezanim čvorovima od jarkocrvene vrpce.* (Fabio, BK, 1999: 129)

(53) *Koža je u nje bila zagasita, preplanula od sunca ali, činilo mu se, ne od ovoga, milanskog, nego mora biti od nekoga drugog i drugačijeg, od sunca položena bliže zemlji, bojom pjeskovitijeg.* (Fabrio, BK, 1999: 7)

(54) *Samo su lica u posve mladih ljudi koji vjeruju u ono u što su uvjereni (nije ovo pleonazam!) tako bistra i neokaljana, tako nevina.* (Fabrio, VŽ, 2004: 222)

U posljednjem se primjeru, (54), što je poprilično zanimljivo, a što ističu i Rišner i Heraković (2014: 29) pojavljuje metatekstualni signal – (nije ovo pleonazam!), pri čemu se „autor otkriva autoreferencijalnim komentiranjem vlastitoga jezičnog izbora te se smješta između primarnog fiktivnoga, književnoumjetničkog, te sekundarnog fiktivnoga, znanstvenog teksta“. To je česta pojava, kao i svojevrсно obilježje postmodernističkoga književnog diskursa. Rišner i Heraković (2014: 29) navode kako je takvom referencijalnom komentaru „uloga očuđavanje književnoga teksta te propitivanje i proširivanje granica književnoga diskursa“.

Prijedložni izraz *u* + genitiv često se upotrebljava i pri usporedbi, što je vidljivo iz sljedećih primjera:

(55) *Ali kod ljudi visoka rasta, mršave tjelesne građe i upalog kao u djeteta glatkog lica uvijek je teško odrediti godine starosti.* (Fabrio, VŽ, 2004: 279)

(56) *Djeda Carla pamtila je kao živahnoga gotovo devedesetogodišnjeg starca (...), oko usta nagorjele brade što mu je, kao u crvenkapih patuljaka po slikovnicama, dopirala do koljena...* (Fabrio, VŽ, 2004: 210)

Posjedovanik *u* posvojnomo odnosu označenom prijedložnim izrazom *u* + genitiv u Fabrijevim romanima iskazuje i nešto apstraktno:

(57) ... *razlučivanje između pokornosti uspomeni dvojice mrtvaca i sumnji u opravdanost onoga što na svoje oči vidi u nje se zamrsilo, zbivanja tijekom tih mjeseci gomilala su se noseći u sebi opaku logičnost susljednosti.* (Fabrio, VŽ, 2004: 257)

(58) *A kako je u nje bilo više snalažljivosti, čak i snage, pomogne mu raskopčati prsluk, i hlače.* (Fabrio, BK, 1999: 138)

(59) *Iznimno cijenim odlike moralne i žar domovinski u vašeg oca...* (Fabrio, BK, 1999: 157),

kao i što god konkretno kojih je primjera u Fabrijevim romanima dosta:

(60)... tako je i **u nje** sve ostalo nedirnuto, sve mora stajati tako kako je netko, prvi, bio postavio, ništa se ne smije pomicati iz jednoga kuta sobe u drugi, ništa premiještati s jednoga zida na drugi. (Fabrio, VŽ, 2004: 209)

(61) ... razmahala u tom najjednostavnijem od svih okretnih plesova, i krenula u stranu, sad pak dvojnim naizmjeničnim koracima baš kao da je smak svijeta, povukao je Nicola za sobom suprugu u salon, sjeo, raskopčao se pod grlom, i **u nje** posudio crnu venecijansku lepezu. (Fabrio, BK, 1999: 95)

(62) Dječaci ne znaju za domovinu... a domovina je kao ona zla maćeha, neodoljivo nudi jabuku, a jabuka je **u nje** uvijek otrovna. (Fabrio, BK, 1999: 146)

(63) Bili su udaljeni od njega oko tri stotine metara, ali se udaljenost brzo smanjivala, jer je on, umjesto da nastavi trčati, stao kao ukopan i, štoviše, naivno podigao ruke uvis da bi naoružanim trkačima zorno dao na znanje kako **u njega** nema oružja. (Fabrio, BK, 1999: 334)

(64) ... kad ugledaju **u nje** prvi put crno glazbalo, misle da je to kakav njima još nepoznati folklorni predmet. (Fabrio, BK, 1999: 291)

U primjerima (61), (62), (63), (64) je također vidljivo i Fabrijevo već spomenuto izricanje otuđive posvojnosti prijedložnim izrazom *u* + genitiv koje je izrazito stilski obilježeno. Takva je otuđiva posvojnost često izrečena predikatnom posvojnošću te je pri tome glagol često nositelj značenja otuđivosti. Iako su u predikatnoj posvojnosti najčešći glagoli u značenju pripadanja, u Fabrijevim su romanima takvi primjeri rijetki. On najčešće koristi glagoli *kupiti*, *tražiti*, *moliti* i *posuditi*, a glagoli poput *raspaliti*, *pobuditi*, *uspaliti* najčešće se vežu uz neotuđivu posvojnost, odnosno odnos posjedovatelja i njegova unutarnjeg raspoloženja. Budući da je izricanje otuđivosti naglašeno glagolom, takva posvojnost nosi stilsku vrijednost. Točnije, Rišner i Heraković (2014: 29) objašnjavaju da odnos između neotuđive posvojnosti izražene prijedložnim izrazom *u* + genitiv i otuđive posvojnosti naglašene glagolom koji sugerira otuđivost, „postaje oksimoronski spoj i dobiva ulogu stilske figure.“ Primjeri se pri tome približavaju mjesnom značenju, budući da Fabrio uz takvu posvojnost ističe gdje se što nalazilo prije otuđenja posvojnoga. Također, odnosi u takvoj predikatnoj posvojnosti uključuju dva posjedovatelja koji između sebe razmjenjuju posjedovano. Danas se takvi odnosi izraženi prijedložnim izrazom *u* + genitiv smatraju izrazito stilski obilježenima

jer nose označnicu arhaizma (Rišner, Heraković 2014: 30) Pronađeni su primjeri iz *Berenikine kose* i *Vježbanja života* sljedeći:

(65) *Plemeniti gospodičiću Julije! Obraćam Vam se ovim pisamcem unaprijed moleći u Vas ispriku...* (Fabrio, BK, 1999: 127)

(66) ... *kada je u Padovi, u tamošnjih najglasovitijih liječnika, s preporukom supruge, tražila lijeka svojoj nerodnosti.* (Fabrio, BK, 1999: 233)

(67) ... *presvučenim grimiznim atlasnim tapetama, što ih je bio kupio u nekoga carigradskoga kapetana...* (Fabrio, VŽ, 2004: 29)

Što se tiče prijedložnog izraza *kod* + genitiv, pronađenih je primjera u Fabrijevim romanima tek tri. Prijedlog *kod* označava neposrednu blizinu čega (*Hrvatski enciklopedijski rječnik*, 2002: 585, prema Rišner i Heraković 2014: 28). Takvi su izrazi općenito rijetki te također na različite načine stilski obilježeni.

(68) *Ali **kod ljudi** visoka rasta, mršave tjelesne građe i upalog kao u djeteta glatkog lica uvijek je teško odrediti godine starosti.* (Fabrio, VŽ, 2004: 279)

(69) ... *otac njegov, Kuzma, u službi **kod Justina Bučića** (...), sve do svoje pogibli redom je kumio i molio vlasti, prvu onu mletačku, pa austrijsku, pa francusku, neka zabrane sječu šuma*... (Fabrio, BK, 1999: 67)

(70) *Ma znam. **Kod Dantea** je cazzo, uvijek sve iz „Pakla“!* (Fabrio, VŽ, 2004: 259)

U primjeru (68), prijedložni se izraz *kod* + genitiv koristi da bi se izrazila neotuđiva posvojnost kojom se izriče oksimoronski odnos godina i izgleda, a u primjeru (69) istaknuta je povezanost po funkciji pri čemu se „prijedložnim izrazom *kod* + genitiv izriče psihološki odmak od funkcije te se cjelokupnom izrazu dodaje empatijski odnos prema službeniku.“ (Rišner, Heraković 2014: 30). Posljednjim je primjerom (70) iskazana pripadnost djela autoru. Odnos je posvojnosti tu u drugom planu, dok se stilski obilježenim oblikom izricanja posvojnosti označava „približnost pripadanja čega“ (Rišner, Heraković 2014: 30).

5.5. Izricanje posvojnosti kvalitativnim instrumentalom

Kvalitativni instrumental se u gramatičkim opisima kategorijalno ne dovodi izravno u vezu s posvojnosti. Branko Kuna (2012: 29) osim posvojnog genitiva, posvojnih pridjeva i posvojnih zamjenica, u pregled atributne posvojnosti uvrštava i neke kategorije koje nisu imenovane „posvojnim“, a jedna od njih je kvalitativni instrumental. Ta kategorija u sebi ipak sadržava neki od posvojnih koncepata, ponajprije dio-cjelina. U skupinama gdje je zastupljena navedena kategorija, na mjestu glavnoga člana ili glave izraza nalazi se posjedovatelj, a posjedovanik je zavisni član (Kuna 2012: 29). Branko Kuna (2012: 43) navodi kako svi primjeri kvalitativnog instrumentala mogu biti parafrazirani s glagolom *imati* kao prototipnim predstavnikom predikatne posvojnosti, što vrijedi i za bilo koje drugo sredstvo atributne posvojnosti. Josip Silić i Ivo Pranjković (2007: 236) navode kako se vrlo često instrumental s prijedlogom *s(a)* susreće u atributnoj službi, u kojoj označuje „kakvoću predmeta“. Lana Hudeček (2006: 237) navodi da je katkad kvalitativni instrumental ili instrumental svojstva moguće zamijeniti genitivom svojstva te da obrnuto nije uvijek moguće, tj. da je sinonimija jednostrana i da je moguće ako je atribut u instrumentalu dvočlan. Dvočlani atribut u instrumentalu ima primarno posvojno značenje. Branko Kuna (2012: 43) ističe kako neotuđivi dijelovi tijela koji se iskazuju kvalitativnim instrumentalom s prijedlogom *s*, u pravilu trebaju biti dopunjeni odredbom kako bi bili određeni jer bi u suprotnom bilo „zališno izdvajati dio tijela kao njegov sastavni dio“. U romanima Nedjeljka Fabrija pronađeni su sljedeći primjeri kvalitativnog instrumentala, iako bi u svim tim primjerima bilo točnije govoriti, prema Kuni (2012: 45), „o neotuđivom pripadanju, a ne o posvojnosti“. Neki od pronađenih primjera u romanu *Vježbanje života* su sljedeći:

(71) *Obrijali su mu bradu i sad njegovo lice, upalo do veličine gnjecave smežurane požutjele tikve na trulištu, izgleda još ispijenije, s očima koje su u bijegu jedno od drugog.* (Fabrio, *VŽ*, 2004: 185)

(72) *Zdrava sijeda glava generala Egona Grabnera, zapovjednika kaznene sudske čete, s bradom na dva šiljka, nije izdržala podmuklost svjetlozelene vrbničke žlahtine...* (Fabrio, *VŽ*, 2004: 136)

(73) *Gladeći kratku bradu i s bradom srasle ridaste brkove, Milutin je Barač, u hodu, upozoravao baruna Daniela de Szamosujraia Nemetha: – Ja vam se obraćam kao predstavniku grada u budimpeštanskom parlamentu...* (Fabrio, *VŽ*, 2004: 217)

(74) – *Na manjoj slici je moj prapradjed, Carlo. Onaj s bradom. A na drugoj je moj pradjed.* (Fabrio, *VŽ*, 2004: 384)

(75) “*Tko je jedanput bio u toj našoj drevnoj šumi, s onim divnim stabarjem, spravnim, čistim i visokim...*” (Fabrio, VŽ, 2004: 341)

(76) *S licem od rugobe. Oslanjala se o dva štapa. I gnjevila, gnjevila.* (Fabrio, VŽ, 2004: 301)

5.6. Izricanje posvojnosti glagolima *imati* i *pripadati*

U poglavlju 3. istaknuto je da postoje dva univerzalna glagola kojima se izražava predikatna posvojnost, a to su glagoli *imati* i *biti*. Branko Kuna (2012: 81) navodi kako se u hrvatskom jeziku rabe oba, ali da glagol *imati* zauzima šire značenjsko područje uporabe i predstavlja „temeljni posvojni glagol“. On je kanonski način izražavanja posvojnosti u hrvatskom jeziku te bi se svaki posvojna izraz, bez obzira koje gramatičke strukture, trebao moći preoblikovati u predikatnu uvođenjem glagola *imati* kao predikata (Kuna 2012: 81). Glagol *imati* u posvojnog odnosu najčešće stoji uz imenice koje označavaju stanja i osjećaje: **imati volju**, **namjeru**, **osjećaj** (Kuna 2012: 81). Kuna (2012: 81) izdvaja 4 vrste posvojnog odnosa s glagolom *imati*, a to su: 1. vlasnički odnosi ili odnosi posjedovanja, 2. odnosi cjelina-dio/dio-cjelina, 3. rodbinski i socijalni odnosi i 4. pseudoposvojni odnosi koji su slučaj apstraktne posvojnosti, „više je riječ o stanju u kojem se jedan entitet nalazi tako da se posjedovano stapa s glagolom čineći svojevrsni raščlanjeni predikat“. Kuna navodi primjer *Dijete ima glavobolju*. Neki od primjera izricanja posvojnosti glagolima *imati* u romanima Nedjeljka Fabrija su sljedeći, uz naglasak na Fabrijevo zanimljivo izricanje posvojnosti glagolima *imati*, *biti* i instrumentalom u primjeru (77):

(77) *Izvijestili su ga o umrlima u obitelji, koja je imala biti i njegovom, pa o vjenčanjima i rođenjima, koja su se imala i njega ticati, upoznali ga s djecom što su haraćila stubištem...* (Fabrio, VŽ, 2004: 94)

(78) *A na sve to imala je Tonka samo jedno pitanje: – Je li to dobro ili zlo za nas?* (Fabrio, VŽ, 2004: 126)

(79) *Imala je sedamnaest godina. Nije se u nju dobro ni zagledao, bila se tek pojavila u opravi što je bezazlenošću travila muškarce, a već je o njoj dočuo takvih pojedinosti...* (Fabrio, VŽ, 2004: 153)

(80) *Imao je na sebi košulju jednostavnog kroja sa prst širokim ovratnikom, koja se u vratu zakopčavala jednim koštanim dugmetom...* (Fabrio, BK, 1999: 69)

(81) *A zbililo se to nedugo nakon Julijeva povratka, na jednoj od večernjih sjednica Općinskog vijeća, za stolom, za kojim je i on, u posljednje vrijeme sve samozatajnije, **imao svoje mjesto**.* (Fabrio, BK, 1999: 179)

Drugo važno sredstvo u izražavanju predikatne posvojnosti jest statični glagol *pripadati*. Značenjsko polje toga glagola najizravnije se može odrediti ako ga se stavi u suodnos sa središnjim posvojnim glagolom *imati*. Međusobna se uvjetovanost tih dvaju posvojnih glagola odnosi samo na dva značenja – lokaciju i vlasništvo, dok su ostala – dostupnost, rodbinski odnosi i apstraktna posvojnost – svojstvena konstrukcijama s *imati* jer je njegovo značenjsko polje znatno šire (Kuna 2003:169). Glagol *imati* bez dodatnog izričaja podrazumijeva stvarno i trenutačno, odnosno privremeno imanje ili posjedovanje, a glagol *pripadati* ističe da posjednik može imati nešto što mu pripada po pravu i tradiciji, ali se stvarno ne uživa kao posjed (Kuna 2003: 169). Također, glagol *pripadati* jasniji je od glagola *imati* jer uključuje samo prototipične vlasničke odnose, ali nije pogodan za izricanje rodbinskih odnosa ili pripadanja dijelova tijela (Kuna 2003: 169). Fabrio, međutim, u romanima glagolom *pripadati* najčešće označava pripadništvo dijela i cjeline, kao i apstraktno pripadanje (*ljudima, dušama, čeljadi...*) Uz izraze s glagolom *pripadati* najčešće se nalazi imenica u dativu. Radoslav Katičić u *Sintaksi hrvatskog književnog jezika* (2002: 118) navodi kako se s objektom u dativu slažu neki glagoli koji označuju posvojan odnos, a to su *dati se, predati se, podati se* i *pripadati*:

(82) *Ali ta je ženska **pripadala** onom golemom dijelu zalupanih bezimnjaka koji državu u kojoj žive i politiku što je ta država vodi, shvaćaju vazda kao Državu i kao Politiku...* (Fabrio, VŽ, 2004: 143)

(83) *Andor Zsuzsa **pripadala** je ovom drugom soju ljudi, rijetkom i prerijetkom: bila je rođena da usrećuje druge.* (Fabrio, VŽ, 2004: 116)

(84) *... **pripadao ljudima** zdravog razuma i to plaćao usamljenošću i odbojnom trijeznošću takozvanoga unutrašnjeg života.* (Fabrio, VŽ, 2004: 175)

(85) *Nalakćen, tako, na brodsku ogradu, dok je plav miljela površinom vode, izgubljen samo naoko u ono ništa oko sebe, zajedno s lepetavim jedriljem i oskudnom momčadi brodskom, **pripadao je** Nicola dušama kojih je najveća želja i sreća u tome da načinom svog življenja...* (Fabrio, BK, 1999: 17)

(86) *Jer on sam, znao je, **pripadao je** čeljadi koju vazda drugi za sobom vuku, koju vazda valja pridizati iz klonuća, takvi ljudi nose u ruci i milosrdno nude nevidljiv bijeli sljepački konop...* (Fabrio, BK, 1999: 159)

6. Zaključak

U radu je prikazano kako Nedjeljko Fabrio, hrvatski suvremeni postmodernistički autor, budući da je jezično vrlo osviješten, različitim jezičnim sredstvima privlači pozornost čitatelja. Analizom primjera izricanja posvojnih odnosa iz autorovih romana *Vježbanje života* i *Berenikina kosa* prikazano je kako jezična kategorija posvojnosti može imati stilističku razinu, iako u uobičajenoj svakodnevnoj komunikaciji to nije čest slučaj. Nedjeljko Fabrio koristi se svim sredstvima za izricanje posvojnosti u hrvatskom jeziku i to čini na izrazito stilski obilježen način. Opisivana sredstva koje upotrebljava jesu besprijedložni genitiv, besprijedložni dativ, prijedložne izraze *od* + genitiv, *u* + genitiv, *kod* + genitiv te kvalitativni instrumental i izraze s glagolima *imati* i *pripadati*. Svaki je od načina popraćen opisima iz hrvatske jezikoslovne literature te su ispisani savjeti o njihovoj porabi koje Nedjeljko Fabrio često ne uvažava. Fabrio u romanima *Vježbanje života* i *Berenikina kosa* upotrebljava sredstva koja nisu normativno preporučljiva i uobičajena te ona postaju obilježjem njegova književnoumjetničkog stila. Uobičajeno je u Fabrijevim romanima da se premješta naglasak s odnosa posjedovanja na posjedovatelja ili posjedovanika kako bi naglasio druge odnose, kao što je npr. kvalitativnost. U svoje romane često ubacuje metatekstualne signale. Autor se tako otkriva autoreferencijalnim komentiranjem vlastitoga jezičnog izbora te se smješta između fiktivnoga, književnoumjetničkog, te sekundarnog, znanstvenog teksta. U radu je detaljno opisana posvojnost u hrvatskom jeziku, otuđivi i neotuđivi odnosi između posjedovatelja i posjedovanika te atributna i predikatna posvojnost kao temeljni načini njezina izricanja u hrvatskom jeziku.

7. Popis literature

1. Anić, Vladimir. 2006. *Veliki rječnik hrvatskog jezika*. Zagreb: Novi liber.
2. Barić, Eugenija; Lončarić, Mijo; Malić, Dragica; Pavešić, Slavko; Peti, Mirko; Zečević, Vesna, Znika; Marija. 1997. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Barić, Eugenija; Hudeček, Lana; Koharović, Nebojša; Lončarić, Mijo; Lukenda, Marko; Mamić, Mile; Mihaljević, Milica; Šarić, Ljiljana, Švačko, Vanja; Vukojević, Luka; Zečević, Vesna; Žagar, Mateo. 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Pergamena, Školske novine.
4. Frleta, Tomislav. 2008. O neotuđivosti i otuđivosti. U: *Jezik: Časopis za kulturu hrvatskog književnog jezika*, 55, 5, 161-200.
5. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. 2002. Ur: V. Anić i dr. Zagreb: Novi liber.
6. Hudeček, Lana. 2006. *Izricanje posvojnosti u hrvatskome jeziku do prve polovice 19. stoljeća*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
7. Hudeček, Lana; Vukojević, Luka. 2009. Funkcionalnostilska raslojenost sredstava za izricanje posvojnosti u hrvatskome standardnom jeziku i njihov normativni status. *Jezični varijeteti i nacionalni identiteti: prilozi proučavanja standardnih jezika utemeljenih na štokavštini*. Ur. Badurina, Lada; Pranjković, Ivo; Silić, Josip. Zagreb: Disput.
8. Katičić, Radoslav. 2002. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika: treće, poboljšano izdanje*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Nakladni zavod Globus.
9. Kuna, Branko. 2012. *Predikatna i vanjska posvojnost u hrvatskom jeziku*. Osijek: Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
10. Kuna, Branko. 2003. Između atributne i predikatne posvojnosti. U: *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 29: 157-171.
11. Matasović, Ranko. 2002. Otušiva i neotušiva posvojnost u hrvatskome jeziku. U: *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 28: 151-160.
12. Mićanović, Krešimir. 2001. Posvojnost. U: *Suvremena lingvistika*, 51-52, 1-2: 173:190.

13. Mićanović, Krešimir. 2002. Posvojni pridjevi i izražavanje posvojnosti. U: *Suvremena lingvistika*, 49-50, 1-2, 111-123.
14. Pavešić, Slavko. 1971. *Jezični savjetnik s gramatikom*. Ur. Pavešić, Slavko. Zagreb: Matica Hrvatska.
15. Pranjković, Ivo. 2001. *Druga hrvatska skladnja. Sintaktičke rasprave*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
16. Raguž, Dragutin. 1997. *Praktična hrvatska gramatika*. Zagreb: Medicinska naklada.
17. Rišner, Vlasta; Heraković, Sanja. 2014. Tragom sintaksostilema Nedjeljka Fabrija ili: kad pisac moli gramatičare da ne ispravljaju kako je ovdje napisano. Zbornik *Od norme do stila*. Ur. Rišner, Vlasta. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
18. Silić, Josip; Pranjković, Ivo. 2007. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
19. Težak, Stjepan; Babić, Stjepko. 1994. *Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. Zagreb: Školska knjiga.

Izvori i kratice:

<http://riznica.ihj.hr/>

BK –Fabrio, Nedjeljko. 1999. *Berenikina kosa*. Zagreb: Školska knjiga.

VŽ – Fabrio, Nedjeljko. 2004. *Vježbanje života*. Zagreb: Večernji list.

,